

ERHVERVSJURA

Stort olieselskab idømt millionbøde for overtrædelse af straffeloven

DOM: Afgørelsen fra Retten i Kolding er en endnu ganske sjælden fugl i dansk retspraksis.

LARS BO LANGSTED
professor,
Juridisk Institut,
Aalborg Universitet

finans@finans.dk

Den 22. september afsagde Retten i Kolding dom i en straffesag mod et selskab og to ledende medarbejdere, der alle var tiltalt for groft bedrageri i forbindelse med salg af olie. Selskabet og den ene medarbejder blev fundet skyldige og idømt henholdsvis en bøde på 10 mio. kr. og tre et halvt års fængsel. Den anden medarbejder blev frifundet, idet retten ikke fandt det bevist, at den pågældende havde haft kendskab til den overfakturering, de øvrige tiltalte blev dømt for.

Den opmærksomme avislæser vil allerede have kendskab til disse oplysninger og også til, at dommen blev anket på stedet af selskabet. Forsvareren er i dagspressen citeret for at sige, at beviserne er urigtigt vurderet, så man bestrider simpelthen den bevisvurdering, retten har anlagt.

Selvom der således ikke er tale om en endelig dom, er den alligevel ikke uinteressant. Det er således langt fra hverdagskost, at et selskab bliver idømt en bøde for overtrædelse af straffeloven. Vi ser ofte selskaber straffet for overtrædelse af speciallovgivningen som f.eks. miljøbeskyttelsesloven, ophavsretsloven, værdipapirhandelsloven eller hvidvaskloven. Love, som alle har det tilfælles, at de på hver deres måde regulerer virksomhedsdrift eller beskytter interesser, som erhvervsvirksomhed ofte kan kollidere med. Det er da også i speciallovgivningen, vi

først fik indført mulighed for selskabsansvar i dansk ret.

Baggrunden for at kunne straffe selskaber, hvor der i forbindelse med deres drift bliver begået forbrydelser, er flersidet. For det første er en række lovovertrædelser (der jo alle skal udtænkes og/eller føres ud i livet af fysiske personer) af en sådan karakter, at virksomheden er den, der har glæde af lovovertrædelsen eller måske profiterer økonomisk af den, hvorimod den, der udfører gerningen, ikke selv har nogen interesse i den og i en eller anden forstand blot "passer sit arbejde". For det andet kan kumulerede eller anonyme handlinger resultere i en lovovertrædelse, som man kan konstatere kan henføres til driften af en given virksomhed, men man kan ikke finde ud af, hvilke ledere eller medarbejdere der står bag den. Og for det tredje giver muligheden for at straffe selskabet, i stedet for eller sammen med medarbejderen, mulighed for at idømme bøder af en størrelsesorden, der må antages at kunne virke præventivt. Kunne man således kun idømme medarbejderen en bøde, skulle størrelsen af denne sættes i relation til hans eller hendes økonomiske forhold, der som altovervejende hovedregel er meget ringere end selskabets.

Alle disse gode grunde til at have et selskabsansvar førte imidlertid

først så sent som i 2000 til, at man indførte mulighed for selskabsansvar ved overtrædelse af straffeloven. Baggrunden for denne tilbageholdenhed skal utvivlsomt søges i, at bestemmelserne i straffeloven for størstedpartens vedkommende ligger meget langt fra virksomhedsdrift og aktieselskaber. Der er typisk bestemmelser om vold, brandstiftelse, tyveri, krænkelse af tavshedspligten, gøre fremmed krigstjeneste og voldtægt.

Alt sammen noget, man umiddelbart forbinder med fysiske gerningsmænd, der handler i egen interesse. Omkring 2000 indførte man imidlertid mulighed for selskabsansvar, bl.a. ved overtrædelse af bestikkelsesreglerne. Det var et område, hvor man sagtens kunne forestille sig en medarbejder udelukkende handle i virksomhedens interesse, når han eller hun f.eks. gav bestikkelse til en dansk eller udenlandsk embedsmand. Meget hurtigt udvidede lov-

”

Om Vestre Landsret til sin tid stadfæster dommen eller ej, ved vi af gode grunde ikke på nuværende tidspunkt, men uanset hvad der sker, vil vi utvivlsomt komme til at se flere af denne type sager.

giver imidlertid hjemmelen til selskabsansvar også ved overtrædelser af straffeloven, så siden år 2002 har der været hjemmel til selskabsansvar ved overtrædelse af samtlige bestemmelser i straffeloven. Anvendelsen af denne hjemmel forudsætter dog naturligvis, at vi konkret har med en forbrydelse at gøre, som har relation til et selskab, hvor gerningspersonen agerer som leder eller ansat, at virksomheden ikke selv er offeret, og at der er en i hvert fald abstrakt mulighed for, at selskabet har en interesse i den begåede forbrydelse.

Afgørelsen fra Retten i Kolding er således en endnu ganske sjælden fugl i dansk retspraksis. Bedrageri er en sædvanlig straffelovsbestemmelse, som meget ofte overtrædes, fordi gerningsmanden selv får en økonomisk fortjeneste ud af sit bedrageri. Men som afgørelsen illustrerer, kan man sagtens forestille sig situationer, hvor en direktør begår bedrageri over for samhandelpartnere eller investorer med henblik på at skaffe vinding til det selskab, hvor han er ansat, snare end direkte til sig selv.

Uden sammenligning i øvrigt var sagen om Nordisk Fjer et lysende eksempel på en sådan situation. Dengang var det af mange grunde ikke muligt at straffe Nordisk Fjer, bl.a. fordi der ikke dengang fandtes hjemmel i straffeloven til at straffe selskaber.

Som afgørelsen også illustrerer, er betingelsen for selskabsansvaret ikke, at selskabet som sådant skal have gjort sig skyldig i noget (det er også ret vanskeligt), men blot at en medarbejder i selskabet har begået en lovovertrædelse inden for selskabets virksomhed.

I den konkrete sag har Retten i Kolding konstateret, at den dømte medarbejder har »begået bedrageri i forbindelse med bestridelsen af sin stilling som direktør i det tiltalte selskab«. Dette fører til, at også selskabet kan dømmes.

Hvad angår udmålingen af straffen til selskabet har retten som nævnt ikke haft megen praksis at læne sig op ad. I stedet gør retten det, at den »ved bødens fastsættelse [har] taget særligt hensyn til den opnåede fortjeneste ... som efter fradrag af selskabets betalinger til T kan opgøres til 1.614.112 USD. Retten har som følge af lovovertrædelsens grovhed ikke fundet grundlag for at fastsætte en reduceret bøde ... selv om det tiltalte selskab delvist har genoprettet skaden ved at betale et forligsbeløb til den forurettede, P.«.

Den opnåede fortjeneste samt forholdets grovhed er to helt centrale parametre ved enhver bødeudmåling. Man kunne også have inddraget et element som selskabets omsætning ud fra det, ligeledes generelle strafferetlige princip, at bøder skal ramme lige hårdt, uanset om man er meget rig eller meget fattig.

Om Vestre Landsret til sin tid stadfæster dommen eller ej, ved vi af gode grunde ikke på nuværende tidspunkt, men uanset hvad der sker, vil vi utvivlsomt komme til at se flere af denne type sager, hvor selskaber tiltales eller medtiltales for overtrædelser af straffeloven.

Anklagemyndigheden er således ved at vænne sig til at medinddrage selskaber også i straffelovsovertrædelser, når den skal vurdere, hvem man skal sigte og senere muligvis rejse tiltale imod.

Olieselskabet og den ene medarbejder blev fundet skyldige og idømt henholdsvis en bøde på 10 mio. kr. og tre et halvt års fængsel. Den anden medarbejder blev frifundet, idet retten ikke fandt det bevist, at den pågældende havde haft kendskab til den overfakturering, de øvrige tiltalte blev dømt for.

Foto: JP

”

Uden sammenligning i øvrigt var sagen om Nordisk Fjer et lysende eksempel på en sådan situation. Dengang var det af mange grunde ikke muligt at straffe Nordisk Fjer, bl.a. fordi der ikke dengang fandtes hjemmel i straffeloven til at straffe selskaber.